

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:673

av **Lotta Finstorp och Elisabeth Svantesson (båda M)**

Mobil- och internetanvändning samt larm nattetid på HVB-hem

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglera mobil- och internetanvändning för ungdomar samt larm nattetid på HVB-hem liksom inomhuslarm nattetid och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tillsynsmyndigheten IVO, ställer som krav i samband med tillsyn av bland annat HVB-hem att det generella mobilförbudet som en del HVB-hem har som policy skall upphöra då det saknas lagstöd. Angående begränsningsåtgärder på HVB-hem krävs samtycke av den som utsätts för begränsningarna och vid vissa fall även av vårdnadshavare som enligt 6 kap. 11 § FB har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter när de är placerade enligt 4 kap. 1 § SoL. Samtycket skall ske mot bakgrund av om eleven är placerad enligt SoL eller enligt LVU, och i det senare fallet skall även hänsyn tas till placerande socialtjänsts bedömning. SoL-placerade ungdomar kan helt själva besluta om samtycke. För att sådant frivilligt samtycke ska anses föreligga skall ungdomen till fullo förstå vad samtycket innebär och vara informerad om att det när som helst kan tas tillbaka.

HVB-hemmens argument för mobil- och internetförbud under ett initialt skede i behandlingen grundar sig på en skyddsaspekt. De flesta av de av hemkommunens socialtjänst placerade ungdomarna har behov av att bryta med en destruktiv kamratkrets som samtliga finns i mobiltelefonen. Detsamma gäller Facebookkontakter. Efter en tid i behandling ska ungdomen ha tillgång till mobil och internet eftersom detta ingår i en normal livsföring för ungdomar idag – men de behöver lära sig att hantera dem. Att tro att det skall gå att få ett samtycke av en ungdom som har hela sitt liv i mobilen är naivt även om både socialtjänst och vårdnadshavare välkomnar att ungdomarna inte har tillgång till vare sig internet eller mobil eftersom det ofta har inneburit mycket destruktiva händelser. Man kan kanske enkelt säga att den dag en ungdom lämnar sitt

samtycke till att inte ha mobil eller internet börjar den bli mogen nog att ha tillgång till dessa.

Förekomsten av såväl mobiltelefoner som tillgång till internet leder till många andra negativa effekter utöver införskaffande av droger. Bland annat kan kontakten med destruktiva kamratkontakter fortgå, vilket kan leda till rymningar, i synnerhet under ett initialske. På samma sätt förekommer hot riktade mot en placerad ungdom men också omvänt. För ungdomar som varit frånvarande från hemmet och levit i olämpliga miljöer har det ofta inneburit att man vänt på dygnet. Att ha tillgång till mobil och internet innebär ofta att man fortsätter med detta på behandlingshemmet, varvid man inte orkar stiga upp på morgonen för att delta i skolgång och de behandlingsaktiviteter som ingår i vårduppdraget – vilket man såldes kan anse är till men för vården. Flickor som är placerade på grund av ett sexuellt utagerande, varvid många på olika sätt har blivit utsatta, kan fortsätta att lägga ut bilder av varierande karaktär på nätet och Facebook, varvid vuxna män sedan söker kontakt med dem.

De placerade kommunerna ger inte sällan som uppdrag i vårdplanen att ungdomarna skall hitta alternativa levnadssätt som på sikt leder till ett värdigt liv. Utifrån detta får man anse att det finns diskrepans mellan kommunernas vårduppdrag och de överenskomna genomförandeplanerna som formulerats gemensamt av socialsekreterare, vårdnadshavare och vårdtagare samt de grundläggande fri- och rättigheterna enligt regeringsformen.

Ungdomar behöver gränser som i sin tur är ett skydd för deras destruktiva utagerande. Barn och ungdomar på HVB-hem är i behov av ett särskilt skyddsperspektiv och skyddsbehovet kan inte tillgodoses vid fri användning av elektronisk utrustning om inte detta lagligen kan förhindras. Detsamma gäller larm inomhus nattetid på HVB-hemmen. Larmets syfte är att ge personal information då någon rör sig i husets allmänna utrymmen nattetid så att personal kan a) ta kontakt med den som är vaken för att höra efter om denne mår dåligt fysiskt eller psykiskt och erbjuda stöd och hjälp b) försöka övertala någon som eventuellt är på väg ut, antingen på bygden eller i syfte att rymma med därtill hörande konsekvenser.

I VO anser att larmet kan innebära att verksamheten inte lever upp till kravet på respekt för ungdomars integritet. Samtycke skall inhämtas på sedvanligt sätt från den unge och i förekommande fall från vårdnadshavare och socialtjänst. Ungdomens åsikt ska tillmätas betydelse i förhållande till ungdomens ålder och mognad. Om en av tio inte samtycker till larmet får larmet inte användas, vilket betyder att de övriga samtycke inte får beaktas. Den så viktiga demokratiska processen i HVB-hemmet sätts helt ur spel och önskemålen från dem som känner sig trygga med larmet ska nonchaleras.

I SOU 2015:71 Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU lyfts nämnda problematik fram:

Enligt utredningens mening är det viktigt att barn och unga, även under den tid som de vårdas vid ett särskilt ungdomshem, i största möjliga utsträckning har kvar sin grundläggande frihet att kunna kommunicera med andra, t.ex. genom fast telefon, mobiltelefon eller via dator med internetuppkoppling. Möjligheten att kunna kommunicera med andra är väsentlig för att barnet eller den unge ska kunna upprätthålla betydelsefulla kontakter med anhöriga, kompisar och andra närstående. Å andra sidan kan det i vissa fall vara nödvändigt att göra inskränkningar t.ex. för att förhindra införsel och annan hantering av narkotika och andra berusningsmedel, men också för att kunna skydda barnet eller den unge från att skada sig själv eller andra på annat sätt. Det kan t.ex. handla om barn och unga som utsätter sig för grooming

eller prostitution via internet eller lägger ut bilder och filmer på internet som innebär att den personliga integriteten kränks. Inskränkningarna får dock inte komma i konflikt med grundlag eller konventioner. Enligt utredningens mening innebär det att inskränkningar endast får ske i förhållande till en enskild individ och att de grundas på en individuell bedömning.

Utredningen anser att det i det närmaste är en självklarhet att nuvarande 15 a § LVU behöver moderniseras och anpassas till dagens kommunikationsteknik. Utredningen föreslår därför att den särskilda befogenhet som utgörs av begränsningar i rätten att ringa och ta emot telefonsamtal utvidgas så att den omfattar alla elektroniska kommunikationstjänster.

Begreppet elektroniska kommunikationstjänster är hämtat från lagen (2003:389) om elektroniska kommunikationstjänster och avser tjänster som vanligen tillhandahålls mot ersättning och som huvudsakligen utgörs av signaler i elektroniska kommunikationsnät.

Härunder faller tjänster som möjliggör överföring av tal, fax och data och andra former av kommunikation. Det innebär att bl.a. fast telefoni, mobiltelefoni, internet och e-post omfattas. Avsikten är att definitionen ska vara oberoende av teknikutvecklingen på området och även omfatta eventuellt nya elektroniska kommunikationsmedel.

Utredningen föreslår vidare att den tekniska utrustning som möjliggör användningen ska få omhändertags under den tid beslutet gäller. Omhändertagen utrustning ska återlämnas till barnet eller den unge senast när beslutet om inskränkning upphör att gälla.

I syfte att öka rättssäkerheten för den enskilde samt ge tillsynsmyndigheten underlag för att bättre kunna följa användningen av vissa skyddsåtgärder föreslår utredningen vidare att beslut om begränsningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster och ta emot besök ska rapporteras till IVO, se avsnitt 17.6.18.

Mot denna bakgrund bör åtgärder införas som helt eller tillfälligt begränsar mobil- och internetanvändning för ungdomar som placerats för behandling enligt 4 kap. 1 § SoL eller 11 § LVU.

Lotta Finstorp (M)

Elisabeth Svantesson (M)